

Ramiz Göyüş
Yazıçı-publisist

Bu günlərdə sosial şəbəkədə çağdaş poeziyamızın dəyərli namayəndəsi İbrahim İlyasovun təqdimatında tanınmış rəssam Nəvai Metinin "Kənd dedin..." adlı şeirini oxudum. Sonradan həmin şeirə çəkilmiş və "Youtube"da yayımlanmış klipə baxdım. Şeir məni özünə çəkdi və ürəyimdən şeir haqqında fikirlərimi bölüşmək keçdi...

Nəvai Metini uzun illərdir professional rəssam kimi tanıyıram. Sənət aləmində öz sözünü demiş, əsasən impresionist rəssam kimi tanınan, Nəvai Metin öz əsərlərini rəssamlığın bütün janrlarında yaradır.

Onun portretlərinin, peyzajlarının, etüdlərinin, natüromortlarının hər biri ciddi müzakirə mövzudur. İstər yağlı boya, istər akvarel, istərsə də qrafika- nə ilə işləyir, işləsin onun əsərlər canlıdır, seyriçiləri düşündürə, sirayət edə bilir, onlarla ünsiyyətə girə, danışa və heyrət qışıq ovqat yarada bilir. Impresionist rəssam kimi, Nəvai üçün əsas məsələ işıqdır. Işıq onun üçün əsas faktor, əsas amildir. Bəlkə elə ona görə də Nəvai Metin əsərləri kimi özü də, sözündə, söhbətində, davranışında ətrafına, insanlara işıq, ziya saçır, onunla ünsiyyətə pozitiv ovqat yaradır.

Xeyirxahlıq, yarımaç, dövlət, milət, xalq, türkçülük, turançılıq onun içində, əməlinə, fəaliyyətindədir. Təsədüfi deyil ki, o, həm də Uluslararası Aktivist Sənətçilər Birliyinin Azərbaycan təmsilçisi və Rəsm Komitəsinin başqanı kimi Azərbaycan mədəniyyətinin, eləcə də türk dünyasının sənət incələrinin dünyada tanıtılmasında və təbliğində təqdirləyici işlər görür.

Nəvai Metini yaxından tanıyanlar onun poeziyaya, musiqiyə, xüsusilə aşıq musiqisinə, folklorumuza sonsuz məhəbbəti olduğunu bilirlər. Onun hətta şeir yazması, sazda aşıq havalarını ifa etməsi, pəsdən oxuması barədə mənim də məlumatlarım var idi.

Nəvai Metinin "Kənd dedin..." şeiri haqqında düşüncələr

Lakin heç zaman onun ciddi şeir müəllifi olmağı barədə bilgilərim yox idi. "Kənd dedin..." şeirini oxuduqdan sonra mən də Nəvai Metinin "Yaxşı şeir yazmaq üçün heç də şair olmaq lazım deyil" fikri ilə razılaşmayaraq, bu qənaətdə oldum ki, özünü şair hesab edən hər kəs də yaxşı şeir yazsa bilməz. Və dostum, şair İbrahim İlyasov demiş: "Mən bu şeirdə o cilvəni görür, duyğuların qanadlarının çırpıntısını eşidirəm" fikri ilə razılaşmaq zərurətində qaldım.

Doğrusu Nəvainin şairliyi məni o qədər də təəccübləndirmədi. Onun mənsub olduğu Qazağın İncə Dərəsinin Azərbaycanın söz və saz sənətinə verdiyi körkəmli sənətkarları saymaqda bitməz və bu məkənin insanları ilə yaxın tanışlığım deməyə imkan verir ki, üç kəndi-Kəmərli, Aslanbəyli və Qaymaqlını birləşdirən bu Dərdə az qala hər evdə bir söz və saz adamı var. Eyni zamanda həm də, "Üç rəssamın anasıdır İncə Dərəsi, Biri Məmməd biri Qafar, bir də Nəvai" deyən Məmməd İlqarın qəhrəmanlarının hər biri rəssam olmaqla yanaşı, həm də söz adamlarıdır. Sənət aləmində yaxşı tanınan, qeyri-adi istedad sahibi, indi haqq dünyasına qovuşmuş Məmməd Dəmirçioğlu rəssam, heykəltəraş, tərtibatçı-dizayner olmaqla yanaşı, həm də qüdrətli bir söz adamı idi. Rəssam Qafar Sarıvəllinin rəssamlığı ilə yanaşı həm də sözə və saza böyük məhəbbəti var. Bu baxımdan Nəvai Metin də istisna deyil.

Yaradıcılıq Nəvai Metinin tale qismətidir. O, nə yaratsa məhəbbətlə yaradır.

Bu mənada onun indi haqqında danışmaq istədiyim "Kənd dedin..." şeiri də marqalıdır. Şeiri oxuduqca mənə elə gəldi ki, o, bu şeiri elə özünü dərk etdiyi gündən iç dünyasında yetişdirilmiş və bu vulkanın püskürməsi, dostu Sakitin bir sözünə bənd imiş. Son dərəcə səmimi və oxunaqlı, yaddaşa və qulağa yatandır.

Oxuduqca, oxumaq istəyirsən, oxuduqca xatirələr dil açır. Yaddaş dilə gəlir, hadisələr kino lenti kimi gözələrinin qabağından keçir.

Təmiz, saf dövrüydü o zaman dünyanın. Təbiət də, cəmiyyət də, zaman da, insanlar da saf idi. Riyadan, kindən, küduretdən uzaq idi. Şair Nüsrət Kəsəmənli demiş, onda hələ "saçlılar

keçəli aldada bilmirdi", "qarğalar tüküyə aldanmırdı":

**Kənd dedin, o vaxtlar yadıma düşdü,
Gözümün önünə gəldi o çağlar.
Təmiz vaxtlarıydı onda dünyanın,
Gül-çiçək açardı baxçalar-bağlar.**

Şeir sənə bənd-bənd, sətir-sətir nağıl, əfsanə, dastan danışır. Lakin bu nağıllar, əfsanələr, dastanlar canlıdır. Sənin iç dünyana təsir edir, uzaqlara-qərinələrin arxasında qalmış xatirələrə aparır:

**O vaxt başqa idi ayın özü də,
Əlini uzatsan, əlin çatardı.
O vaxtkı ulduzlar mənim gözümde,
Elə bil durnaydı, qatar-qatardı.**

Xatirələr bir deyil, beş deyil, onlarla, yüzlərdədir. Əgər şeirin hər bir oxucuda oyatdığı xatirələri onların sayına vursaq minlərlə xatirələr əmələ gələr... Məhz şeirin, həm də onun müəllifinin gücü, qüdrəti də ondadır ki, bunu bacarıb.

Yadımdadır! Orta məktəbdə oxuyanda sinifimizdə əlaçı, həm də davranışı, əxlaqı, təbiəti və gözəlliyi ilə digərlərindən fərqlənən bir qız vardı. Az qala məktəbdə özünə güvənən oğlanların əksəriyyəti o qıza vurulmuşdu. Onlar, bir çox hallarda heç həmin qızın xəbəri olmadan bir-biri ilə savaşırdılar. Və qəribədir ki, o qız həmin dövrdə, onun uğrunda savaşıyanların heç birinə qismət olmadı.

Şeiri oxuyanda birdən mənə elə gəldi ki, Nəvai Metin həmin olayı qələmə alıb:

**Məktəb illərini andım yenə də,
Məni ağışuna aldı xəyallar.
Qız-oğlan bir yerdə dərs oxuyardı,
Müəllim görəndə qızardılar.**

**Əlaçı qız vardı biznən oxuyan,
Oğlanlar onunçün yarışardılar.
Sınıfta o qızın oturmaq üçün,
Böyük tənəfisdə savaşırdılar.**

Şeirdə etnoyaddaş, xalqın adət ənənəsi, Novruz bayramı, bayram atribut, adət və ənənələrinin uşaqlarda yaratdığı ovqat şeirdə təbii, olduğu kimi və canlı çalarlarla təqdim edilir:

**Elə ki, Novruzun sədası gəldi,
Hamı sevinərdi bir ay qabaqdan.
Çərşənbə tonqalı yandıрмаq üçün,
Hazırlıq görədik durub obaşdan.**

**Saca köz salardı şirin nənələr,
Bacada tüstülər yarışardılar,
Elə ki, kömbələr hazır olardı,
Nəvələr süfrəyə daraşırdılar.**

Ta qədimdən bu günümüze qədər, şifahi xalq ədəbiyyatında, folklorumuzda, aşıq poeziyasında, hətta milli kinomuzda, bulaq başı, çeşmə başı sevnələrin görüş yeri, sevgi, əhd-peyman bir sözlə məhəbbət məkanı olub. Gənc oğlanlar özlərinə qəlb sirdaşı, ömür-gün yoldaşı seçmək istəyəndə bulaq başına üz tutmuşlar.

Qızlarımız öz gözəlliklərini heç olmasa baxışları ilə süzmək üçün bulaq başına tələsmişlər. Bu mənada Aşıq Ələsgər

**Çərşənbə günündə çeşmə başında,
Gözüm bir alagöz xanıma düşdü... deyəndə,**

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub "Ay bulaq başına tələsən gözəl, Ağılımı baxımdan al, yavaş yer"- deyəndə, görkəmli edibimiz Yusif Vəzir Cəmənzəminli özünün məşhur romanını "Qızlar bulağı" adlandıranda da(bu səpkili misalları sayını çoxaltmaq da olar) bulaq, çeşmə ifadəsini təsadüfən işlətməmişlər.

Bulaq, çeşmə sözləri istər klassik poeziyamızda, istərsə də ondan sonrakı dövrdə qutsal bir məkən kimi işlədilmişdir.

Bulaq ifadəsi həm də xalqın bir mədəniyyət, əxlaq, sədaqət, etibar, əhd-peyman məkanı kimi təqdim edilmişdir.

dir. Nəvai Metin də bu etno şeirində öz sələflərinin ənənəsini davam etdirir, həm də özünəməxsus, fərqli poetik ifadə ilə:

**Bulağın başına tək gedən gözəl,
Dönəndə qəlbində qoşa dönərdi.
Sanki yeriməzdi qaydanda o,
Havada uçardı-quşa dönərdi.**

Şeir məzmun etibarlı ilə iki hissədə ibarətdir. Birinci hissə oxucuda, onun iç dünyasında yığılıb qalmış, mürğüləyən xoş xatirələri oyadırsa, ikinci hissə bir qədər bədbin notlarla köklənmişdir.

Hesab edirəm ki, xalqın min illər süzgəcindən süzülüb gələn milli-mənəvi dəyərləri heç zaman tükənən deyil.

Həmin dəyərlər zaman keçdikcə, elmi texniki proseslərin, yad mədəniyyətin təsirinə nə qədər uğrasa da öz milli mahiyyətini, məzmununu, heç zaman dəyişməyəcək daim yaşayaçaq və yaşadılacaqdır.

Bir neçə kəlmə də Nəvai Metinin bu şeir üstə hazırladığı film-klip barədə fikirlərimi bölüşmək istədim.

Filmin texniki göstəricilərinə müdaxilə etmədən hesab edirəm ki, müəllif istəyinə və məqsədinə nail ola bilib. Filmin mətninə daxil edilən şəkillər və videogörüntülər şeirin məzmununu uğurla tamamlayır.

Əgər biz bura mətnin səsləndirilməsini də əlavə etsək onda, ümumiyyətlə götürüldükdə şeirin həm də uğurlu bir ekran həllinin tapıldığını yəqin etmiş olarıq. Daha maraqlısı da odur ki, mətni səsləndirən müəllifin özüdür.

Yəqin Nəvai Metin hesab edib ki, şeiri onun istədiyi kimi dinləyiciyə ancaq o çatdıra bilər. Və insafən desək yaxşı da alınmış.

Yekunda qeyd edim ki, "Kənd dedin..." şeirinin məzmunu Nəvai Metinin həyatının uşaqlıq və yeniyetmə dövründəki yaşantılarının və yaddaşında qalmış xatirələrin məcmusu, onun tərcümeyi-halının poetikləşmiş və ayrılmaz bir hissəsidir.

Mən Nəvai Metinin bu şeirini, mənbəyini milli-mənəvi dəyərlərimizdən, etnik yaddaşımızdan götürüb gur çaylara istiqamət almış saf sulu, billur bir çeşməyə bənzətdim.